

Egri György

PÁL ANDRÁS MEG AZ IROMBA MACSKÁJA

Mikor a fiatal Pál András molnár a garmada ezüstjét lapátolgatta néhanapján, bizony meg se álmolta, hogy az öreg Pál András valaha még kegyelemkenyérre fog szorulni.

Lába se volt a garmada tallérnak, mégis elszaladt tőle. Négy lába volt az iromba macskájának, mégis ott maradt nála. Koldusbotján avval együtt került a jószívű melegvízi molnárhoz, aki mind a kettőjüknek hajlékot adott barátságos malmocskájában.

Ahogy Pál András jöttével a ház népe megsaporodott, a lötyögő-petyegő malmocska mint-ha egyet gondolt volna:

Vígabban forгатom
Lapockás kerekem.
Karikás korongom
Gyorsabban pergetem.
Ha egy-két ficsórral
Több lesz az igaz vám:
Könnyebben láthatja
Vendégét a gazdám.

Ezt gondolta a kis malom. Meg is cselekedte.

A sereges patkányok azonban mást gondoltak, mikor észrevették, hogy szaporábban telik a vámos láda.

Ha több lett a vámunk:
Több a búzaszemünk.
Többecske búzából
Bizony, többet eszünk!
Nekigömbölyítjük
Selymes oldalunkat:
Hét határ irigyli
Úri mivoltunkat.

Pedig hát eddig sem éltek valami szűkecskén ezek a hívatlan molnárlegények. Nagyobb urak voltak ők a malom minden zegében-zugában, mint maga a molnár gazda. A nyakukra küldött két-három cicának fület mutattak, fittyet hánytak. Sőt, ha kenyértörésre került a sor, nem ritkán még szíjat is hasítottak a doromboló vadászok hátából.

Igy állott a sor, mikor az iromba cica másodszor szippantott a melegvízi malom lisztporából. Mert az első szippantás után bizony előbb megállapodás nélkül hazaszöktetett a régi otthonába. Csak mikor úgy negyednap újból elhozta a tarisnyahintó, szánta rá magát a maradásra.

Jól van hát no ! Maradok.
Ne csináljak haragot.

Töviről-hegyire körül ókumlálgatta az új szállását.

Nézzünk szét csak, hogy van itt!
Ér-e a hely valamit?

Báránka nagyságú volt a vén cica. Torzonborz bajusza szűrőbb a sörténél. Szeme bogara villogóbb a kova szikrájánál. Egy roppantása: egérműlés... egy dobbantása: patkányhullás... Mit

csűrjem, csavarjam! Pár hét alatt megüresedett a melegvízi malom a sereges patkányoktól. Bátrabbjai elhullottak, gyávábbjai megfutottak. Az iromba cicának nem maradt más dolga, mint fél szemmel szundikálni a kopogó kőpadon... s egy-egy sort dorombolni öreg gazdájának, aki gyöngéden simogatta meg olykor a hátát.

Azaz hogy hát, talált biz itt az egyéb dolgot is magának.

Mikor egy-egy pákosztos kutya vetődött a malomba, aki a lisztes ládába is bele kuktálkodott, az iromba cica rögtön a füle mögött termett.

– Csiba! Fajankó! Nem tudsz becsületet!

Annak rendje és módja szerint kiugrasztotta a malomból.

Mikor a kíváncsi Katuskák, Jancsikák jöttek a malmot látni, a cica tüstént hozzájuk szegődött örököndök. A veszedelmesebb helyeken hangos „krnyau“-val elibük állott.

– Tücskőm-bogaram! Oda ne csípjén a fogaskerék! Inkább én karmolok egyet a kezeten, ha nem hallgattok a szavamra!

Vagy:

– Ne közelítsetek a zsiliphez, kíváncsi Katuskák Szemeteknek célzom torzon-borz bajuszomat, ha nem fordultok, vissza!

Így karmolta el egyszer Nyúl Nácit a fogaskeréktől, így célozta vissza Rigó Pankát a zúgó zsiliptől. Ha nem teszi, vége mind a kettőnek. Egyiket összetöri a vaskorong... másikat szétzúzza a vízi kerék lapocskája !...

Aztán hogy vigyázott a malomra, mikor a molnárlegény kint dolgozgatott az udvaron!

Ha csördülés után idején nem jött be a legény, hozzá tipegett az udvarba, odadöfködött dorombolva a bőrkötényéhez.

– Gyere vámolni, hékám! Másnak a búzáját járja már a malom.

Ha az éjszakai őrlések alkalmával itt-ott elnyomta a buzgóság a virrasztó molnárt, tüstént odaserénykedett a költögető mesterkedésével:

Talpra, hamar, álmos molnár!

A garatod üresen jár!

Bár a maga dolgára is úgy vigyázott volna, mint ahogy a máséra tudott vigyázni! Bizony nem rokkant volna meg a kedves, okos jószág öreg napjaira.

Szokása volt az iromba cicának, hogy zimankós téli éjszakákon az elállított malomkőre húzódgatott lepihenni. Meleg volt a kő, az volt a búbos kemencéje.

Hát egyszer, elaludt-e, elmélázott-e a cica, nem vette észre, mikor megindították a malmot... A követ borító kéreg alól nem tudott idején kiillanni... Ott kapta, ott horzsolta a sebesen forgó malomkő!...

A molnár csak akkor eszmélt a bajra, mikor már a cica szőrével vegyesen omlott kezébe a liszt. Elállította abban az izromban a malmot. De akkorra a szegény cica már megsántult mind a két jobb lábára. Ezt aztán sínylette élete fogytáig.

Másfél éve lakott már Pál András a melegvízi malomban. Mikor egyszer így szólt a vendég-látó gazdájához:

– Közeledem a végső lakásom felé. Hadd legyenek hozzá közelebb még egy lépéssel. Vitessen engem, édes gazduram a betegek házába! Elég, hogy terhére voltam életemmel, ne tetézzem azt pusztulásommal. Eddig való jószágáért áldja meg az Isten!

Hiába fogták, nem tudott maradni.

Búcsúzóul átölelte a kapufélfát, megcirógatta a vén cicáját.

– Áldott tanyám! Vén dorombolóm! Titeket se látalak többet az életben!

Hát amint Pál András elkerült a melegvízi malomból, az iromba cica csak neki adta fejét a szörnyű búslakodásnak. Elkezdett fogyni lassan, lassan, mint a délelőtti árnyék.

Szomorúan ödöngött ide-oda a malomban. Majd felhúzódott az ócska szuszék tetejére, a porfogó padlás szögletében. Ahol nem háborgatta kis őrlős, nagy őrlős. Mit bánta a körülötte egerésző fiatalabb cicákat! Mit bánta a visszakukkantgató patkány katonákat! Akik örvendve vitték a jó hírt a patak mentén portyázó övéiknek:

Vigadozzál, patkányhad!
Régi napunk megvirrad!

Az aratásról megtért közeli, távoli szomszédok egyre-másra sűrűbben kezdték látogatni a malmot. A Sándor legény trombitás harmonikája olyan vidáman szólalt meg esténként a zsilip ajtóban, hogy táncra perdültek rája az őrlős menyecskék, lányok.

A vén cica csak egyet hunyorított a fénytelen szemével.

– Mulassatok, ha jól esik. Nekem már így is, úgy is mindegy...

Egyszer aztán elkezdett sárgulni a fűzfa lombja a melegtó partján. Ráfűjt az őszi szél, hullott a levele. Árva csalánoknak, vízi mentáknak összeborult a sűrű ága-boga... oda bandukolgatott a cica pihenőt keresni.

Oda bandukolt egy pénteki délután is... vissza sem tért többet...

Épp akkor siratta Pál Andrást is – messze felvégen — a temető harangocskája.

(Az Én Ujságom, 1907/36.)